
Socionomprogrammet 210 hp

Resursskolan -

Före detta elevers upplevelser av hemskola, särskiljande och resursskola

Elisabeth Ström
Linda Adolfsson

C-uppsats 15 hp
Högskolan i Kalmar
Institutionen för hälso- och beteendevetenskap
Höstterminen 2007

Handledare: Bo Isenberg
Examinator: Ulf Drugge, Agneta Hedblom

Arbetets art: C – uppsats 15hp
Socionomprogrammet

Titel: Resursskolan- före detta elevers upplevelser av hemskola,
särskiljande och resursskola.

Författare: Elisabeth Ström, Linda Adolfsson

Handledare: Bo Isenberg

Examinator: Ulf Drugge

Abstract

The purpose of this study was to investigate how former pupils in a daycareschool experienced their stay, in relation to the ordinary school. The method we used was a qualitative interview study with former pupils of a daycareschool. We have analyzed the result with help of Goffmans theory about stigma, Beckers labeling theory, Antonovskys SOC (a Sense Of Coherence) concept and Gjaerums theory of controlling. After analyzing the results we came to the conclusion that the pupils were stigmatized and labeled as deviants in the ordinary school whilst in the daycareschool they got an enhanced SOC and a feeling of control. Due to the daycareschool's work with these pupils they no longer see as stigmatized and labeled.

Innehållsförteckning

1. Inledning	2
1.1 Resursskolans bakgrund	4
1.2 Historik	4
1.3 Resursskolan i vår studie	5
1.4 Syfte och frågeställningar	5
1.4.1 Frågeställningar:	5
1.5 Avgränsningar	6
2. Metod	6
2.1 Kvalitativ metod	6
2.2 Hermeneutik	7
2.3 Forskningsintervjun	7
2.4 Validitet och reliabilitet	8
2.5 Urval och informanter	8
2.6 Etiska överväganden	9
2.7 Transkription och analys	9
3. Tidigare forskning	10
4. Teoretiska utgångspunkter	11
4.1 Stigmatisering	12
4.2 Stämplingsteori	13
4.3 Känsla av sammanhang	14
4.4 Bemästrande	15
5.1 Presentation av informanterna	16
5.2 Upplevelsen av hemskola	17
5.3 Särskiljande från hemskola till resursskola	21
5.4 Resursskolans betydelse	23
5.5 Efter resursskolan	27
5.6 Sammanfattning av resultat, analys samt konklusion	30
5.6.1 Upplevelser av hemskola	30
5.6.2 Särskiljande från hemskola till resursskola	30
5.6.3 Resursskolans betydelse	31
5.6.4 Efter resursskolan	31
5.6.5 Konklusion	31
6. Diskussion	32
6.1 Slutord	33
6.2 Exempel på mer forskning	34
Bilaga 1	1

Förord

Den här studien har varit arbetsam men samtidigt intressant och väldigt givande. Vi har fått möjligheten att träffa flera intressanta människor som har gjort denna studie möjlig. Våra informanter har vänligt delat med sig av sina upplevelser och gett oss en djupare förståelse för hur deras skoltid har varit samt vad det gett dem. Vi vill ge dem ett stort tack för detta och samtidigt önska dem lycka till i framtiden. Ett stort tack även till resursskolan som gett oss idéer samt sparat upp möjliga informanter.

Vi vill även tacka vår handledare Bo Isenberg som stöttat oss under studiens gång samt gett oss välbehövliga råd.

Vi passar även på att tacka Max Hansson som välvilligt svarat på akuta frågor när vi råkats i korridoren.

Elisabeth & Linda

1. Inledning

I det här kapitlet introduceras uppsatsen genom en bakgrundsbeskrivning och syfte, som i sin tur leder fram till de fyra frågeställningarna. Här återfinns också de avgränsningar som görs.

Av den allmänna debatten som förs i samhället framgår det att dagens ungdom lever under stor press. Undersökningar som gjorts av barnombudsmannen (www.bo.se) visar att betygshets, våld, stress, dålig hälsa, fattiga förhållanden och att alkohol/droganvändning har ökat bland ungdomar. Även Bris (www.bris.se) har märkt en ökning sedan 90-talets början av barn och ungdomar som ringer till dem för stöd och hjälp. Det kan finnas många olika orsaker till att ungdomar mår sämre, bland annat större barngrupper i förskola och skola, färre fritidsgårdar och andra mötesplatser. Den press alla ungdomar har på sig på olika sätt blir ännu större bland de ungdomar med svårigheter och sämre förutsättningar. Vi tror att grundskolan har en viktig roll i barn och ungdomars mående, då de tillbringar mycket av sin tid där. Dessutom kan man genom den allmänna debatten utläsa att en bra och stabil skola främjar barn och ungdomars utveckling både kunskapsmässigt och socialt (Weitz 2007).

Skolsystemet i Sverige styrs av lagar och riktlinjer från Sveriges riksdag och regering vilka anger målen för arbetet i skolan. Dessa gäller för alla skolor i Sverige och ska garantera att utbildningen har hög kvalitet och är likvärdig i hela landet (www.regeringen.se/sb/d/3708). Kommunen ansvarar för genomförandet av skolverksamheten inom de ramar som staten anger i skollag, läroplaner och andra förordningar. Kommunen har stor frihet att avgöra hur skolan ska organiseras för att de nationella målen ska uppnås. Kommunen ansvarar även för att skolorna får de resurser och de förutsättningar som behövs för en likvärdig skola (www.regeringen.se/sb/d/3708).

Oavsett elevens olika behov och förutsättningar ska skolan kunna ge samma undervisningsstandard till alla. Enligt Lundgren (2006) kategoriseras och definieras elever utifrån förmågan att tillgodogöra sig undervisningen. De elever som hinner med i undervisningen betraktas som normala och inom den rådande normen i skolan. De elever som inte har förutsättningar att hinna med i undervisningen eller inte kan finna sig tillrätta i skolan blir kategoriserade som avvikande. Lundgren (2006) menar att när skolan inte kan tillgodose elevens behov av extra stöd ges eleven inga andra möjligheter utan betraktas som ”onormal”. Författaren menar att

skolans misslyckande i detta gör att den enskilda eleven får bära skulden för sin avvikelse. Lundgren (2006) menar vidare att skolan strävar efter att korrigera avvikelser. Ett sätt att korrigera avvikelsen är enligt Lundgren (2006) att särskilja den som är avvikande. Motiven till denna särskiljning är enligt Emanuelsson (2000) att undanröja de hinder dessa elever utgör i skolarbetet. De avskiljande och speciella individbehandlade åtgärderna (så som resurs/särskolor, hjälpklasser mm) har varit och är skolans lösning på svårigheter i undervisningssituationen. Det är alltså inte elevens behov som styr särskiljandet till individbehandlande åtgärder utan det är skolans problem med den enskilda eleven som styr. Emanuelsson (2000) menar att problemen ofta betecknas som elever med svårigheter i skolarbetet istället för skolor med svårigheter med eleverna. Ett sätt för den vanliga skolan att bli av med sitt elevproblem är att förflytta eleven till resursskola (specialundervisning i separata lokaler med fler pedagoger och färre elever).

Konsekvensen av att inte ha förmågan att klara skolan blir att eleven betraktas som avvikare, vilket leder till att eleven inte anses tillräckligt duglig i skolan (Lundgren 2000). Detta tror vi kan medföra en känsla av mindre värde, dessutom kan särskiljandet till resursskolan bli ännu en bekräftelse på att eleven är mindre duglig. Trots att resursskolan kan ses som en lösning på den vanliga skolans elevproblem så är tanken att eleven ska få möjlighet att få sina behov av extra stöd tillgodosedda. På resursskolan kan man anpassa skolgången utifrån de behov av stöd som eleven har (Gunnarsson 1999). Mindre klasser gör att personalen på resursskolan har mer tid för varje elev. På resursskolan bedriver man inte bara traditionell undervisning utan det finns även inslag av behandlingsarbete så som social träning, samtal och miljöterapi. Genom detta arbete kan pressen att prestera lättas för de ungdomar som inte kan finna sig till rätta i den traditionella skolan.

Med detta som grund väcktes ett intresse att undersöka hur eleverna har upplevt de olika delarna av sin skolgång. Resursskolan blev den skolform som är mest lämplig att undersöka eftersom dess elever har subjektiva upplevelser av skola, särskiljande och resursskola. Till grund för ämnesvalet ligger även att en av oss har gjort sin praktik på resursskola.

Vi vill alltså i denna uppsats belysa hur före detta elever på resursskola upplever att deras skoltid har varit på hemskolan, resursskolan och särskiljandet dem emellan. Vi tror som Emanuelsson (2000) att resursskolan kan uppfattas som en förvaringsplats för ”omöjliga elever” som inte kan hanteras i en vanlig skolklass. Dessutom lägger skolan enligt

Emanuelsson (2000) och Lundgren (2006) skulden på eleven för misslyckandet med skolarbetet. Hur upplever eleverna själva vistelsen på hemskolan (skolan som eleven egentligen är inskriven i), resursskolan och särskiljandet?

1.1 Resursskolans bakgrund

Det finns olika benämningar i Sverige på denna form av skola, det begrepp som används i litteraturen är skoldaghem eller resursskola. Vi har dock valt att använda begreppet resursskola i denna studie.

Resursskolans verksamhet finns inte lagstadgad utan sker på den enskilda kommunens initiativ (Lönnqvist 1985). Resursskolor ser alltså olika ut från skola till skola, dessutom skiljer de sig från kommun till kommun. Varje resursskola har sin egen utformning när det gäller personal, men det finns ofta lärare, speciallärare, fritidspedagoger och kuratorer. Resursskolans placering är oftast avskild från den vanliga skolan. På detta sätt försöker man att göra det lättare för eleverna att bryta gamla mönster, tidigare erfarenheter från skolan samt att försöka ge dem lite andrum (Lönnqvist 1985).

Gunnarsson (1999) menar att resursskolan har som målsättning att ge eleverna möjligheter att skapa förtroendefulla relationer till begränsat antal vuxna, samt undervisning i små grupper. Resursskolan ska också erbjuda eleven och dennes familj stöd och behandling, där elevens hela situation sätts i fokus. Gunnarsson (1999) poängterar även att vistelsen på resursskolan aldrig få ses som en förvaringsplats. Lönnqvist (1985) menar det samma men tillägger även att huvudmålet alltid ska vara att återinpassa eleven till sin ursprungliga skolmiljö.

1.2 Historik

Folke Elowson (1995) var med och startade den första resursskolan i Sverige, närmare bestämt i Stockholm och året var 1965. Elowson (1995) var inspirerad av den danska heldagsskolan, vilken tog hand om ”bråkiga barn”. Under denna tid menade Elowson (1995) att det inte fanns några bra alternativ till skolgång för elever med sociala och psykiska svårigheter. Tanken var att ge dessa barn någon typ av heldagsomsorg med större resurser än på den vanliga skolan (Lönnqvist 1985). På resursskolan som startades var eleverna närvarande hela dagen. Dagarna bestod i individuell undervisning och fritidsaktiviteter, vilka båda var obligatoriska.

1980 fanns det 71 resursskolor i Sverige, vilka utökades till 84 till året 1987 (Lönnqvist 1985). Enligt Sandén (2000) fanns det 219 resursskolor 1997 i Sverige. Det är svårt att säga hur många det finns idag, då det kommit många friskolor med liknande inriktning samt att elever kan vara inskrivna på sina hemskolor men är tillfälligt på resursskola.

1.3 Resursskolan i vår studie

Resursskolan som vi valt att undersöka i denna uppsats är ett samarbete mellan tre huvudaktörer: Barn- och ungdomsförvaltningen, Barn och Ungdomspsykiatri och Socialförvaltningen och är belägen i en mellanstor stad i södra Sverige. Alla tre aktörerna har personal stationerad ute på skolan under dagen. Skolan har ett länstäckande upptagningsområde, vilket gör att eleverna kommer från olika hemskolor. Eleverna som går på resursskolan har inga uttalade diagnoser eller handikapp, utan väldigt skiftande problematik och omfång. Det gemensamma för eleverna är att de alla har en högst sporadisk skolgång med många luckor i sin kunskap.

Resursskolan har som mål att eleven skall, utifrån egna förutsättningar, ges möjlighet att utvecklas, för att efter grundskolan vara förberedd för gymnasieprogram, praktikplats eller arbete. Eleven skall, utifrån egna förutsättningar, kunna fungera i samhället enligt gängse normer och värderingar. Resursskolan arbetar med individuella studieplaner, nära samarbete med familjen, samtal och olika aktiviteter för att öka motivationen till skolarbetet samt att stärka sociala färdigheter.

1.4 Syfte och frågeställningar

Vårt syfte är att undersöka hur före detta elever på resursskola upplevt sin skolgång i avseende hemskola, särskiljande och resursskola.

1.4.1 Frågeställningar:

- Hur upplevde informanten sin hemskolas försök att tillgodose de behov som fanns?
- Hur upplevde informanten särskiljandet från hemskola till resursskola?
- Vilken betydelse har resursskolan haft för informanten?
- Vad hände efter informantens vistelse på resursskolan?

1.5 Avgränsningar

Vi har valt att avgränsa oss till att undersöka elevers upplevelser av resursskola och hemskola samt särskiljandet från hemskola. Vi har därmed valt att inte undersöka pedagogiken som används, behandlingsmetoder, diagnostisering, samarbete som resursskolan har med olika parter samt utveckling i Sverige eller liknande.

2. Metod

Vi kommer i det här kapitlet att förklara och motivera de metoder som har används för att samla in och bearbeta vårt material i vår studie.

Vi har valt att göra en kvalitativ undersökning, med en hermeneutisk ansats och har använt oss av intervjuer som verktyg. Vid val av metod är det viktigt att man väljer en metod som passar undersökningens frågeställningar och som kan svara till syftet (Holme & Solvang 1991). Valet av metod föll sig ganska naturligt för oss, då vi båda har använt kvalitativ metod med hermeneutisk ansats i tidigare arbeten. Vi har gjort intervjuer där vi utgått från fyra olika teman: upplevelser av hemskola, upplevelser av särskiljande från hemskola till resursskola, resursskolans betydelse, efter resursskolan. Våra teman i intervjuerna utgår alla från våra frågeställningar för att få svar på dessa. Vi har alltså arbetat efter tematiska frågekomplex, vilka är i kronologisk ordning (före, under och efter) för att göra studien mer överskådlig.

2.1 Kvalitativ metod

Den kvalitativa metoden är ett redskap för att få en djupare inblick i våra informanternas upplevelser. När den kvalitativa metoden används är syftet att förstå den enskilda individens livsvärld (världen så som individen uppfattar den medvetet och omedvetet Husserl 1970) utifrån dennes perspektiv (Kvale 1997).

Genom att intervjua informanterna kan vi alltså få svar på våra frågeställningar och syfte, vi får alltså deras subjektiva upplevelser. Enligt Holme & Solvang (1991) får forskaren en djupare förståelse för studieobjektet genom närheten till det man studerar. Ett sätt att uppnå närhet är att forskaren försöker sätta sig in i studieobjektets/intervjupersonens situation/synsätt. Den kvalitativa metoden gör inte anspråk på att ta fram generell fakta, utan går istället på djupet i det specifika ämnet som undersöks (Holme & Solvang 1991).

2.2 Hermeneutik

Patel & Davidsson (2003: 28) förklarar hermeneutikens grund som: ”Hermeneutik betyder ungefär tolkningslära och är numera en vetenskaplig inriktning där man studerar, tolkar och försöker förstå grundbetingelser av den mänskliga existensen.” Vi gör i denna undersökning en tolkning av hur våra informanter har upplevt tiden på resursskolan, hemskolan och särskiljandet från denna.

Vi bör påpeka att detta är just vår tolkning av materialet som är speglad av vår förförståelse, våra tankar och känslor. Enligt Patel & Davidson (2003) räknas forskarens tankar, känslor, kunskap och förförståelse som en tillgång för att försöka förstå och tolka det som framkommer i intervjumaterialet. Även Holme & Solvang (1991) menar att tolkningen görs i förhållande till informationens sammanhang och utifrån forskarens kunskap och förförståelse. Eftersom en av oss gjort sin praktik på resursskola har vi en uppfattning om vilket arbete som utförs där. Detta ger dock ingen bild av hur före detta eleverna upplever sin passerade skoltid samt dess betydelse. Vår förförståelse har gett oss en fördel i intervjuerna med informanterna eftersom de inte har behövt beskriva vad skolan är för något, utan de har istället kunnat koncentrera sig på sina upplevelser samt förmedla dessa till oss.

2.3 Forskningsintervjun

I intervjusituationen är det enligt Holme & Solvang (1991) viktigt att försöka skapa ett så jämlikt samtals klimat som möjligt. Vi har försökt att göra det genom att låta informanterna bestämma tid och plats och vi har även informerat dem om varför vi gör intervjuer. Dessutom har vi informerat om att en av oss har praktiserat på resursskola vilket vi tror kan ha en avdramatiserande effekt.

De fem informanterna intervjuades en gång och intervjuerna blev olika långa, mellan 40 – 60 min, beroende på hur mycket de utvecklade sina resonemang. Enligt Trost (2005) kan det vara en fördel att vara två vid intervjutillfällena, då man kan ha stöd av varandra. Vi har varit två vid intervjutillfällena dels för att ha stöd av varandra men också av säkerhetsskäl då de flesta av intervjuerna har gjorts i informanternas hem.

Vi har inte använt någon standardiserad intervjuguide utan har utgått från våra olika teman. Dessa teman har vi diskuterat under intervjun för att få fram informanternas personliga berättelser som berör deras skoltid. Informanterna har fått berätta fritt om sina upplevelser

inom dessa teman och genom detta har vi fått en större inblick i hur skoltiden har upplevts. Enligt Holme & Solvang (1991) är det bättre att låta intervjupersonen styra så mycket som möjligt av intervjun, just för att få fram informanternas egna uppfattningar.

2.4 Validitet och reliabilitet

Validitet avser huruvida studien mäter det som den avser att mäta (Robson, 2002). Enligt Merriam, (1994) handlar den interna validiteten om hur väl resultat stämmer överens med den verklighet som beskrivs. Resultatet vi får kommer från vuxna människors upplevelser av sin skoltid. Detta gör att vi kanske skulle ha fått ett annat resultat om vi hade gjort undersökningen när de gick på resursskolan. Vi anser att vi stärker validiteten genom att intervjua vuxna människor som har fått distans till sin skoltid. Genom att utgå från teman i intervjuerna så anser vi att vi mäter det vi avsett att mäta.

Enligt Merriam (1994) är det i en kvalitativ studie inte är relevant att mäta dess reliabilitet, beroende på att resultatet är summan av olika kontextuella variabler. Vi tycker ändå att det är av vikt att belysa delar som kan påverka reliabiliteten. Vi har spelat in alla intervjuer och skrivit ut dem, genom banden har vi kunnat gå tillbaka och kontrollera att vi har uppfattat informanterna rätt. Genom att göra på detta sätt anser vi att reliabiliteten stärktes.

För att öka trovärdigheten i vårt material har vi försökt att hitta en balans mellan vår tolkning och citaten från informanterna. Detta för att ge läsaren en möjlighet till en egen tolkning. ”Det är viktigt att denna slutgiltiga text författas så att den är tillgänglig för läsaren” (Patel & Davidson 2003:120).

2.5 Urval och informanter

Våra kriterier i urvalsprocessen var att informanterna skulle ha lämnat resursskolan för ca fem år sedan, vilket innebär att de är mellan tjugo och tjugofem år gamla vid intervjutillfället. Vi ville intervjua hälften kvinnor och män för att få ett genusperspektiv i undersökningen, men det visade sig vara väldigt få kvinnor som har gått en del av sin skoltid på resursskola vid denna tid. Detta resulterade i att endast en kvinna deltog i studien vilket gjorde att genusperspektivet fick uteslutas. Informanterna har tillhandahållits av den resursskola där de tillbringat en del av sin skoltid. Personalen på resursskolan har utgått från gamla klasslistor och har tagit den första kontakten med informanterna. Personalen har frågat om de vill vara med i undersökningen samt informerat om vad den handlar om. Av de sex informanter som

tillfrågades var det fem som var villiga att ställa upp för intervju. Vi har sedan tagit kontakt med dessa informanter och tillsammans bestämt vi tidpunkt och plats för intervjun samt svarat på eventuella frågor. Orsaken till att vi har gått tillväga på detta sätt är att inte informanterna ska känna att resursskolan har lämnat ut dem till oss.

Vi har använt oss av ett subjektivt urval av informanter. Detta eftersom vi redan innan studien besitter en viss kunskap om resursskolan, vilket gör att vi medvetet kan välja ut de informanter som kan tillhandahålla den information vi söker (Denscombe 2000).

2.6 Etiska överväganden

Det är viktigt att man under de olika stadierna i undersökningen gör etiska överväganden över hur arbetsprocessen ska fortgå och hur man behandlar informanterna (Kvale 1997). Vi har tagit hänsyn till informanternas önskan om hur intervjusituationen har utformats. Informanterna har informerats om att de deltar på frivillig basis och att deras anonymitet garanteras. Vi har erbjudit alla informanter att läsa materialet samt att få en kopia av uppsatsen när den är klar.

Vi är medvetna om risken att våra frågor kan röra upp gamla minnen eller känslor som informanterna kanske har lagt bakom sig. Vi kom dock fram till att informanterna är medvetna om detta, i och med att de sagt ja till att vara med i undersökningen. Vi har dessutom under intervjun frågat om de tycker att det är obehagligt och bett dem säga till om de vill avbryta eller inte svara på vissa frågor. Vid intervjusituationerna har vi försökt att inte lägga in några värderingar i det som sägs. Detta på grund av att vi i största möjliga mån vill få fram informanternas upplevelser, utan att de blir färgade av oss som intervjuare.

2.7 Transkription och analys

Efter att vi har samlat in vårt empiriska material så har vi transkriberat det och skrivit ut det. Vi har sedan läst materialet och delat upp det under de teman vi valt att använda för att sedan diskutera det vi har kommit fram till. Vi har i analysen utgått från våra informanternas berättelser om sina upplevelser av resursskolan. Vi har sedan analyserat och tolkat informanternas berättelser utifrån våra valda teorier, dvs. Antonovskys KASAM begrepp, Gjerums begrepp bemästrande och Goffmans teori om stigma samt Beckers stämplingsteori.

3. Tidigare forskning

I detta kapitel presenteras tidigare forskning kring resursskolor.

Tidigare forskning inom detta område är sparsamt i Sverige. Det finns däremot en del internationell forskning. Problemet med den internationella forskningen är att skolsystemet inte är uppbyggt på samma sätt som i Sverige, så det är svårt att jämföra de olika systemen. Det finns mycket forskning både i Sverige och internationellt angående barn med särskilt behov av stöd, men är då ofta fokuserad på handikapp av olika slag och är därför inte relevant inom vårt valda område. Vi har dock funnit två som är intressanta i förhållande till vår studie. Båda dessa anknyter till resursskola och elevers upplevelser av sin tid på denna.

Ingrid Sandén är ett återkommande namn när vi har sökt kring tidigare forskning. Hon tar i sin kvalitativa undersökning *Skoldaghem-ett alternativ för elever i behov av särskilt stöd* (Sandén 2000) upp hur barn som får sin skolgång på resursskola utvecklas, när det gäller: jagmedvetande, känsla av kompetens och social samspelsförmåga. Dessutom undersöker hon vilka betingelser som finns i miljön på resursskolan som bidragit till elevernas utveckling. Hon undersöker också vad som händer eleverna då de kommer åter till sin hemskola efter resursskolevistelse. Författaren har i studien intervjuat elever, lärare och föräldrar på sina respektive skolor.

I sin undersökning tar Sandén (2000) avstamp i Meads interaktionistiska teori, Eriksons psykosociala teori samt Garveys kommunikationsteori. Författaren tar också upp olika diagnosers betydelse för elevens utveckling i skolan. Hon menar även att miljön i de olika skolformerna påverkar elevens förutsättningar till att tillgodogöra sig undervisningen.

Sandén (2000) kommer i sin avhandling fram till slutsatsen att samtliga elever utvecklade ett mer positivt jagmedvetande, en mer positiv känsla av kompetens samt fick en bättre förmåga till socialt samspel. Författaren drar även den slutsatsen i denna undersökning att det finns elever som blir handikappade av och i skolan. Dessa elever som redan innan skolstarten har känslomässiga och eller beteendestörningar har inte förmågan att tillgodogöra sig undervisning i stora grupper utan personligt stöd. Detta leder till att dessa elever inte kan klara den ”normala” skolan utan att ses som omöjliga elever.

Hellstadius (2006) har i sin magisteruppsats ”Varför blev det som det blev?” undersökt elevers upplevelse av vad som har påverkat dem i placeringen på resursskola. Författaren har gjort en kvalitativ studie med intervjuer. Syftet var att undersöka förekomsten av riskfaktorer hos ungdomar innan och efter placering på resursskola samt att jämföra dessa. Författaren vill ta reda på vilka miljöer eleverna själva ser som orsak till att de placerats på resursskola samt ta reda på hur dessa elever ser på sin framtid inom familj, skola och kamratgrupp.

För att undersöka om elevens situation har förändrats i och med att de blivit placerade har Hellstadius (2006) undersökt riskfaktorerna både i hemskolan och på resursskola. Dessa har sedan blivit jämförda för att få fram resultat på frågeställningarna. Enligt Hellstadius (2006) undersökning har en positiv förändring skett när det gäller elevens skolprestation, frekvens av skolk, medbestämmande, samt elevens syn på skolan. Hellstadius (2006) menar att denna typ av verksamhet är ett bra alternativ för att hjälpa vissa typer av elever med behov av särskilt stöd.

Det som är gemensamt med de alla är att eleverna riktar kritik mot skolan, kritik som dolde besvikelse, ilska och ibland även avsky. Enligt Hellstadius (2006) gäller det också att komma ihåg att dessa elever är ungdomar som inte mår bra, vilket de ”valt” att visa på detta sätt.

4. Teoretiska utgångspunkter

I detta kapitel presenteras fyra olika teoretiska utgångspunkter Goffmans (2001) stigma, Beckers (2006) stämplingsteori, och Antonovskys (2005) KASAM, Gjaerum, Grøholt, Sommerschildts (1999) bemästrande.

Vi har valt att använda teorier som vi anser kan hjälpa till att förstå våra informanternas upplevelser av sin skoltid. Med utgångspunkt i Goffman (2001) och Beckers (2006) teorier kan vi förklara våra informanternas känsla av utanförskap och de beteenden det förde med sig, men även hur de uppfattades av omgivningen. Vi anser att det kan vara på sin plats att förklara skillnaden, så som vi förstår den mellan dessa teorier. Beckers (2006) stämplingsteori och Goffmans (2001) teori om stigma ligger nära varandra då båda tar upp utanförskap och har liknande teorier runt detta begrepp. Goffmans (2001) teori om stigma är en del i Beckers (2006) stämplingsteori. Vi menar att Goffmans (2001) teori tar upp avvikelser på individnivå, stigma är en avvikelse man faktiskt har. Beckers (2006) teori utgår från ett mer strukturellt

perspektiv, det vill säga omgivningen stämplar en individ som avvikare oavsett om det finns en reell avvikelse eller ej. Becker (2006) förklarar ett avvikande beteende som det beteende som människor stämplar som avvikande från normen, men en avvikelse behöver inte finnas för att en stämpling ska ske. Goffman (2001) menar att en stigmatisering sker när omgivningen upptäcker skillnader mellan en individs förväntade sociala identitet och hans faktiska sociala identitet. Detta leder till att individen utestängs från den sociala gruppen. Vi menar att en individ blir stigmatiserad för att den är en avvikare (Goffman 2001) men man behöver inte vara en avvikare för att bli stämplad (Becker 2006). Vi menar vidare att en individ kan stigmatisera sig själv medan omgivningen står för stämplingen.

Med Antonovsky (2005) och Gjaerums m fl (1999) teorier får vi en motvikt som kan förklara det informanterna upplevde att resursskolan gav dem tillgång till. Dessa två teorier tar upp frågor som rör stärkt självkänsla och känsla av sammanhang, vilket enligt båda behövs för att hantera sin tillvaro.

4.1 Stigmatisering

Goffman (2001) tar i sin bok *Stigma- Den avvikandes roll och identitet* upp hur människor kategoriserar varandra och försöker bevara de sociala strukturerna som finns i olika grupperingar i samhället. *Stigma* är enligt Goffman (2001) ett mycket misskrediterande attribut hos en individ, vilket förminskar individen till att bli det som stigmat symboliserar. Stigma är alltså ett nedvärderande utpekande, en ringaktning av individer som avviker från normen. Enligt Goffman (2001) så förväntar man sig att finna samma kategori av människor i den sociala miljön, det vill säga att man har gemensamma värderingar, normer och traditioner i den gruppen. Detta gör att vi inte behöver tänka på att det skulle finnas någon annan kategori av människor med annorlunda normer i gruppen. Goffman (2001) anser att genom olika kännetecken kan gruppen identifiera individen som antingen accepterad eller inte accepterad. Utifrån bestämmandet av om individen är accepterad eller inte så ger man henne/honom olika karaktärsdrag. Har denna person då något drag som inte riktigt accepteras i den sociala miljön karakteriseras hon/han som avvikare dvs. stigmatisering sker.

Goffman (2001:13-14) tar upp tre olika sorters stigma:

- *Kroppsliga missbildningar*

- *Avvikande personliga karaktärsdrag* så som t.ex. viljesvaghet, onaturlig lidelse och bristande hederlighet.
- *Tribala stigmat* t.ex. ras, religion mm. De tribala stigmata kan vara att man har en viss religion, kommer från ett särskilt land som ses som väldigt annorlunda eller att man kommer från ett visst bostadsområde.

Enligt Goffman (2001) påverkas en människas självbild utifrån vad omgivningen har för bild av honom/ henne. En stigmatiserad person ser sig enligt Goffman (2001) som vem som helst, men ses av andra som till viss del annorlunda. Utifrån detta så uppstår en konflikt mellan en individs personliga identitet och den sociala identiteten. Goffman (2001) tar även upp dolt stigma det vill säga en individ har en avvikelse i till exempel sin karaktär som han inte visar upp för andra. Det dolda stigmat blir den enskilda individens hemlighet som han antingen kan välja att visa upp eller att fortsätta dölja.

Goffman (2001) menar vidare att den individ som är stigmatiserad måste bevisa att den har lyckats inordna sig i de sociala normer som råder i gruppen för att kunna få en normal status. Genom att visa att man lever efter samma normer som den sociala gruppen kan individen få tillhörighet i den igen och stigmatiseringen försvinner.

4.2 Stämplingsteori

Becker (2006) utformade den så kallade stämplingsteorin under 1960-talet. Stämplingsteorins grundtanke är att en handling inte är avvikande förrän den *stämplas* som avvikande av omgivningen. Becker (2006) menar att alla sociala grupper skapar regler som de försöker att driva igenom i dess samhälle. En etablerad regel som bryts av en person i den sociala gruppen kan göra att gruppen anser att den personen inte är någon att lita på, personen betraktas som avvikare. Becker menar alltså ”sociala grupper skapar avvikelse genom att upprätta de regler vilkas överträdelse utgör avvikelsen” (Becker 2006:22).

Becker (2006) menar att om en person blivit klassad som avvikare anser den sociala gruppen att avvikaren har en rad med negativa personlighetsdrag som tillhör etiketten avvikande. Becker (2006) anser ” Innehav av ett avvikardrag kan ha ett allmänt symbolvärde, så att människor automatiskt antar att dess bärare äger andra icke önskvärda egenskaper som sägs höra dit” (Becker 2006:40).

Becker (2006) tar upp att en individ även kan göra avvikandet till en karriär. Becker (2006) menar att avvikarkarriären startar med att en individ bryter mot det regelverk som finns i sociala gruppen. Enligt Becker (2006) så uppfattas avvikelsehandlingar som motiverade, det vill säga den som begår en avvikelsehandling gör det avsiktligt, syftet med hans handling kan vara medvetet eller omedvetet men det finns en drivkraft bakom. De flesta som har impulser till avvikelse avvärjer dem genom att tänka på de konsekvenser som kan uppstå av handlingen. När en individ redan står utanför de rådande normerna så kan individen uppleva att han är fri att följa sina impulser på grund av att han ändå inte står under konventionella regelverket. Becker (2006) menar att generalisera en avvikelse istället för bara en specifik avvikelse blir det en självuppfyllande profetia för avvikaren i fråga. Till exempel: Gör en individ ett inbrott en gång så är individen generellt sätt alltid en inbrottstjuv i alla sammanhang, detta trots att handlingen kanske var en engångsföreteelse. Då omgivningen fortsätter att betrakta personen som inbrottstjuv kan personen införliva denna föreställning i sin egen självbild och agera därefter.

4.3 Känsla av sammanhang

Vi har även valt att ta ett helt annat perspektiv och inte bara koncentrerat oss på utanförskap. Som ett slags motvikt till stigmatisering och utanförskap har vi studerat Antonovskys (2001) bok Hälsans mysterium i vår studie. Antonovsky (2001) studerade varför vissa människor förblir friska och klarar svåra situationer på ett bättre sätt än andra. Antonovsky (2001) använder begreppet KASAM vilket han förklarar som Känsla Av Sammanhang. För att kunna bemästra svåra situationer behöver man enligt Antonovsky (2001) ha just känslan av sammanhang, för att få detta behöver människor känna delaktighet och att de har möjlighet att påverka de situationer man befinner sig i. Antonovsky (2001) menar att det är personer med en stark känsla av sammanhang som kan vara flexibla och öppna inför de situationer som uppstår och att de där med kan bemästra dem. Antonovsky (2001) har tre centrala begrepp i KASAM:

- 1) *Begriplighet* dvs. att individen kan förstå situationen.
- 2) *Hanterbarhet* dvs. Att individen tror att det går att påverka situationen och att det finns en lösning.
- 3) *Meningsfullhet* dvs. att det sociala samspelet leder till meningsfullhet och gör det värt att försöka hitta en lösning.

Antonovsky (2001) anser att alla dessa tre punkter behövs för att få känsla av sammanhang i tillvaron, vilket också påverkar hur vi klarar oss i livet. Antonovsky (2001) tar i sitt *salutogena perspektiv* upp att alla människor oavsett hur sjuka de är, har någonting friskt. Det friska kan då stärkas för att kompensera det som inte fungerar.

Enligt Antonovsky (2001) utvecklar människor olika grader av motståndskraft i kampen för tillvaron. Har en individ ett starkt KASAM så kan han/hon lättare hantera överkrav och olika situationer som uppstår, det vill säga en stark känsla av sammanhang ger en högre motståndskraft. Människor med goda erfarenheter och upplevelser från en trygg uppväxtmiljö kan lättare hantera problem som uppstår, de kan lättare uppfatta olika händelseförlopp i livet som ger begriplighet och sammanhang, de har då lärt sig att sätta upplevelserna i ett perspektiv som känns meningsfullt.

4.4 Bemästrande

Gjaerum m fl. (1999) menar att all utveckling sker i relationer. Det som är avgörande är att relationerna präglas av en god kvalitet. ”Att hantera sig själv och sin omvärld är en livslång, aldrig avslutad uppgift” (Gjaerum 1999:15). *Bemästrande* definieras av Gjaerum (1999) som hantera, det vill säga att klara av sin situation. Nära bemästrande begreppet ligger *motståndskraft* vilket är en tålighet och uthållighet trots dåliga växtbetingelser.

Gjaerum. (1999) tar upp Antonovskys (2001) KASAM begrepp i sin bok *Att bemästra*. Gjaerums (1999) begrepp motståndskraft och Antonovskys (2001) KASAM syftar båda på hur man som människa kan hantera sin verklighet och det som händer runt omkring oss. Gjaerum (1999) menar att barn som inte får bekräftelse, samhörighet eller någon förtrogen får en sämre motståndskraft vilket kan försvåra barns bemästrande av sin tillvaro. Beroende på hur uppväxtmiljön har sett ut för barnet så utvecklas motkraften utefter den. Växer barn upp i en miljö där de inte får förutsättningarna för att kunna bemästra sin tillvaro måste de hitta andra vägar för att kunna göra detta, det kan t ex. vara att de är väldigt högljudda, stökiga i skolan eller att de helt enkelt inte går i skolan alls.

Gjaerum (1999) tar även upp barns självbild ur ett bemästrande perspektiv, hon menar att en del i självbilden är barnets egen bedömning av sin kompetens, det är viktigt att barnet känner att det är bra inom något område. Men ett barns självkänsla kan enligt författaren inte bara

byggas på barnets egen känsla av kompetens, barnet måste också få den bekräftad från människor i sin omgivning. När skolgången inte fungerar är det viktigt att skolan utgår från situationer som fungerar och uppmärksammar det som barnet är bra på.

Till både Antonovsky (2001) och Gjaerum (1999) kan man koppla Gunnarsson (1991) som i sin bok *Lärandets ekologi* tar upp att när barn inte känner sig delaktiga och känner att det de gör inte är meningsfullt så går det inte att göra någon förändring. Det är först när barnet känner delaktighet och får en meningsfullhet med de förändringar som behöver göras som man kan genomföra förändring.

5. Resultat och analys

Vi kommer i detta kapitel att presentera informanterna för att ge läsaren en bättre bild av personerna bakom namnen. Här presenteras även en sammanställning av det material som samlats in under de intervjuer som genomförts och vår analys av materialet kopplat till de valda teorierna.

5.1 Presentation av informanterna

Informanterna har alla haft en del av sin skolgång på resursskola, men de kommer från olika hemskolor. Alla har det gemensamt att tiden på hemskolan inte har fungerat av olika skäl, vilket gjorde att de blev förflyttade till resursskolan. Vissa av informanterna var väldigt utåtagerande och slogs mycket i hemskolan. Andra gick inte överhuvudet taget till skolan och de som trots allt gick dit drev bara omkring på skolans område, utan att delta i någon undervisning. Dessa beteenden ligger till grund för flytten till resursskolan. Informanterna var dock alla entusiastiska under intervjuerna och berättade med stor glädje om sin vistelse på resursskolan.

Här följer en kort presentation av varje enskild informant, för anonymitetens skull är namnen fingerade.

Nina – är 22 år och hemmavarande med barn. Hon gick på resursskolan i ca två år.

Love – är 21 år . Han gick på resursskola i ca ett och ett halvt år. Han arbetar sedan ett par år tillbaka med fysiskt arbete

Mats – är 21 år. Han gick ca ett år på resursskola. Han är idag hemmavarande med barn.

Ricky – är 23 år. Han gick på resursskola ca ett och ett halvt år, sista terminen bestod av praktik. Han har idag kontakt med kriminalvården

Tim – 24 år. Tim gick på resursskola ca två år. Efter vistelsen på resursskolan började han arbeta inom industrin.

Utifrån det resultat vi fått fram av våra intervjuer kan vi se stora likheter mellan informanternas upplevelser. Men vi belyser även skillnaderna mellan informanterna genomgående under analyskapitlet. Under intervjuerna blev gränserna mellan de olika temana väldigt flytande. För att göra vår analys mer överskådlig har vi valt att presentera resultat och analys under de olika temana. Vår ambition har inte varit att bekräfta de valda teorierna i vår studie, utan vi har istället använt teorierna som glasögon för att förstå och förklara informanternas upplevelser.

5.2 Upplevelsen av hemskola

Informanterna hade alla problem på sin hemskola och blev på grund av detta flyttade till resursskolan. Situationerna på hemskolorna beskrevs av informanterna som kaotiska. Hemskolornas oförmåga att ge dem relevant hjälp ledde till att informanterna kände frustration som visade sig genom skolk, bråk och passivitet i skolan. Sandén (2000) menar att när skolsituationen inte var anpassad efter elevernas behov av extra stöd, kan denna situation leda till att barnen blir handikappade av skolan. Sandén (2000) tar upp att följderna av icke tillgodosedda behov i skolan i sig skapar utbildningshandikapp för elever som är missgynnade från skolstarten. Vi menar att detta utbildningshandikapp visade sig genom ett utåtagerande beteende hos två av våra informanter. De övriga informanternas utbildningshandikapp visade sig genom att de blev passiva inför skolarbetet. Vi menar att dessa beteenden var ett sätt för informanterna att bemästra sin skolsituation.

Ett utåtagerande beteende betraktas som en avvikelse vilket Tim och Ricky upplevde. Tim sökte aktivt efter minsta anledning till att börja bråka. Han berättade lite uppgivet:

När jag gick på hemskolan var det bara bråk och jag höll bara på så. Jag bara slogs i skolan. Ingenting annat. Det var det enda jag gjorde. Jag åt och slogs.

Även Ricky hade samma problem, han gick på sina lektioner men bråkade och slogs mycket på rasterna:

Ja, vi bråkade, slogs och grejade. Ögonbryn spräckta och näsan rann.

Båda dessa informanter upplevde att deras beteende gjorde att de fick skulden för allt som hände på hemskolan. Detta menar vi beror på att personal och klasskamrater såg dem som ”värstingar”, vilket gjorde att de tillskrev dem andra negativa egenskaper som kanske inte var reella, det vill säga informanterna blev stämplade och stigmatiserade. I och med dessa tillskrivningar eskalerade informanternas negativa beteende. Becker (2006) och även Goffman (2001) menar att en etablerad social grupp har sina egna strukturer och regler om hur man förväntas uppföra sig. När någon faller ur den normen genom sitt beteende klassas han/hon som avvikare och den sociala gruppen tillskriver avvikaren andra negativa egenskaper för att markera skillnaden mellan att vara i den sociala gruppen eller utanför. Genom denna stigmatisering/stämpling markerades tydligt skillnaderna mellan Tim och Ricky och deras respektive skolklasser. Deras sociala grupp i skolan borde ha varit respektive skolklass men de stod utanför dessa grupper. Att stå utanför klasskamraternas gemenskap blev ett tydligt utanförskap, vilket ledde till ett ännu värre beteende, som i sin tur tydliggjorde utanförskapet ännu mera. Vi menar att det blev en neråtgående spiral där utanförskap och stigmatisering ledde till att det negativa beteendet förvärrades. Båda dessa informanter utvecklade det som Becker (2006) beskriver som avvikarkarriär. Tim och Ricky blev väldigt bra på att vara utanför och att ha ett avvikande beteende. Utifrån Gjaerums (1999) teori om bemästrande menar vi att deras avvikande beteende var en konsekvens av brist på bekräftelse, samhörighet och möjligheter att påverka sin situation. För att bemästra sin situation använde de sig av sin avvikelse för att på detta sätt få bekräftelse, även om det var på ett negativt sätt.

Informanterna beskrev alla besvikelse över hemskolans brisfälliga hjälp. Love berättade att det på hemskolan pratades om att han skulle få extra hjälp. Men detta blev aldrig av. Även Mats uttryckte att det bara pratades men ingenting hände. Love och Mats beskrev att de tillbringade sin skoltid på hemskolan liggande i hobbyrummet utan att göra någonting. Love berättade om att han blev passiv i skolan:

I sjuan var jag där varje dag. Men frågan är om man gjorde så mycket... Man la sig ned i något hobbyrum och där låg man hela dagen. Utan att få något vettigt gjort, man fattade ju ingenting ändå.

Denna passivitet menar vi beror på att de inte fick den hjälpen de hade behövt för att klara sin skolgång. Vilket till slut ledde till att de upplevde uppgivenhet och besvikelse över situationen. Love och Mats lyckades aldrig känna sig delaktiga i hemskolan. Vi menar att dessa informanternas brist på delaktighet i skolan kan bero på en känsla av att de var sämre än sina klasskamrater.

Jag var i skolan hela tiden. Men det gick fan inte. Och till slut började man balla ur liksom. Man blev så djävla trött på skiten liksom. Och lärarna satt med de där djävla glosorna och man skrev typ 40 gånger men det hjälpte inte ändå. Det kändes ju helt meningslöst liksom (Mats).

Love berättade om hur han lyckades bli utkastad redan första dagen:

Jag skulle läsa en engelsk text. Jag sa att jag kan inte. Då stod hon där den där djävla kärringen, vet du och propsade. Och jag svarade att jag kan verkligen inte. Jag vägrade. Och då surnade hon till ordentligt. Ja, till slut kom rektorn och hämtade mig. I och med allt detta... det kan ju inte gå annat än åt helvete.

Vi anser att Love och Mats själva tillskrev sig negativa egenskaper genom att tro sig vara mindre intelligenta än sina klasskamrater, med andra ord de tillskrev sig det som Goffman (2001) betecknar som stigma. Vi menar att även detta kan vara en orsak till utanförskap som grundar sig i att de inte kunde tillgodogöra sig undervisningen. Deras passivitet gentemot skolarbetet menar vi är ännu en orsak till utanförskap, då det beteendet inte passade in i de rådande sociala strukturerna som är normala i skolan. Love och Mats upplevde att hemskolan lovade att de skulle få hjälpen de behövde men ingenting hände. I och med att det aldrig blev någon hjälp upplevde de att de inte kunde påverka sin situation, vilket medförde en känsla av meningslöshet. För att förändring av beteende ska kunna ske måste de känna delaktighet och meningsfullhet i skolan (Gjaerum 1999). Både Mats och Tim beskriver lärarna som oengagerade:

Lärarna är ju precis galna. Han blev förbannad och kastade en stol på mig, men jag kastade tillbaka den (Mats).

Tim beskrev lite irriterat att hemskolan inte brydde sig alls:

De bara slängde ut en. Utan någonting liksom. Inget snack alls, utan bara hej då!

Nina hade inte problem med bråk eller passivitet under sin tid på hemskolan. Hon skolkade istället ifrån skolan och halkade på så sätt efter i skolarbetet och i de sociala relationerna i klassen. Hon berättade:

Jag var ju inte där överhuvudet taget ju...

Det faktum att hon inte befann sig på skolan gjorde att hon aldrig blev en del i den sociala gruppen och de gånger hon var där så framstod det tydligt att hon inte var fullt accepterad. Ninans utanförskap menar vi beror på att hon aldrig blev delaktig i den sociala grupp hon borde ha tillhört. Utifrån omgivningen sätt att se på Nina så menar vi utifrån Goffman (2001) teori om stigmatisering, att hon blev stigmatiserad eftersom hon inte var på skolan, vilket är den gängse normen för ett barn i den åldern.

Utanförskapet som alla informanterna upplevde, på olika sätt, kan förklaras av Goffmans (2001) teori om stigmatisering och utanförskap. Enligt Goffman (2001) förväntar sig människor att finna samma kategori av människor i den sociala miljön. När någon avviker från den rådande normen som finns i gruppen kan detta leda till stigmatisering och utanförskap. Vi menar att en del i deras utanförskap kan bero på det Goffman (2001) kallar avvikande personliga karaktärsdrag, så som att inte ha förmågan att tillgodogöra sig sin skolgång samt vara en del i en gemenskap. När den sociala gruppen upptäcker avvikelsen så sker en uteslutning ur gruppen, vilket vi menar hände alla våra informanter.

De beteenden informanterna uppvisade kan alltså förklaras med att de kände sig utanför gruppen i skolan. Genom att omgivningen omkring informanterna fokuserade på problemsituationen så fick inte informanterna någon bekräftelse på det de faktiskt är bra på, vilket ledde till en dålig självbild. Gjaernum (1999) menar att genom att inte bekräfta barnets positiva egenskaper får de en sämre motståndskraft för att bemästra sin tillvaro. Bristen på bekräftelse menar vi visade sig genom att Tim och Ricky var allmänt mycket stökiga och bråkiga. Bristen på bekräftelse hos Love och Mats gjorde att de gav upp försöken att klara sin skolgång och deras känsla av kompetens sjönk. Detta ledde till att deras möjligheter att bemästra sin situation försvann. Även Ninans skolk och frånvaro kan härledas till brist på bekräftelse och delaktighet i den sociala gruppen i skolan. Genom sina beteenden menar vi att de alla försökte bemästra sin skolsituation.

Antonovsky (2001) menar att människor måste ha känslan av sammanhang för att hantera sin verklighet. Med Gjaernum (1999) och Antonovsky (2001) teorier som grund menar vi att informanternas beteende i hemskolan kan förstås och förklaras med att de inte hade verktygen för att förstå sammanhang. Dålig känsla av sammanhang i tillvaron gjorde att de inte bemästrade sin situation.

Alla informanterna har utan undantag beskrivit hemskolorna som väldigt dåliga. Skolorna har enligt informanterna inte tagit tag i de problem som fanns. Den gemensamma upplevelsen av hemskolorna var att de inte brydde sig om elever som inte klarar av att leva upp till de normer som finns i skolan. Detta har lett till att alla informanterna känner en stark besvikelse över hemskolans sätt att hantera situationen. Detta är något som även Hellstadius (2006) kommer fram till i sin studie. Det gemensamma för hans informanter var att de alla riktade kritik mot skolan, kritik som dolde besvikelse, ilska och ibland även avsky.

5.3 Särskiljande från hemskola till resursskola

Vi trodde att särskiljandet skulle ha upplevts som väldigt negativt av informanterna, men så var inte fallet. Alla med ett undantag upplevde istället särskiljandet som en möjlighet och som någonting positivt. Den enda informant som upplevde flytten som pinsam och jobbig var Nina. Dessutom upplever hon än idag att det är pinsamt att ha behövt gå på resursskola. Nina tänkte vid flytten:

Är jag en idiot nu eller? Man hade ju hört att det var idioter som gick där ute... en riktig ligistskola.

Omgivningens negativa tillskrivningar av resursskolan och dess elever samt Ninas egna tillskrivningar gjorde att flytten framstod som negativ för henne. Vi menar utifrån Goffmans (2001) teori att genom att bli förflyttad till resursskola upplevde Nina avvikelsen, utanförskapet och stigmatiseringen som tydligare. Genom att bli förflyttad upplevde hon att de negativa egenskaperna som tillskrevs resursskolan applicerades på hennes egen person.

Love och Mats upplevde inte flytten från hemskolan som något problem. Båda ansåg att flytten var en chans att komma ifrån hemskolorna, där ingenting fungerade. Båda har uppgett att de inte fick den hjälpen de ville ha och behövde, därför såg de flytten som en chans till att äntligen få den hjälp de behövde. Mats såg det som en chans att lyckas med sin skolgång:

Det jag visste var att jag skulle få hjälp i varje fall.

Även Love upplevde det samma som Mats, det vill säga att det handlade om en chans till hjälp och inte straff för att han inte klarade skolan som den var. Vi fick intrycket av att dessa två informanter blivit väldigt lättade över att bli förflyttade till resursskola, vilket är något vi inte hade väntat oss.

Vi menar att dessa två redan då hade verktygen att bemästra situationen med flytten för att de inte såg den som hotfull. Varken Love eller Mats såg sig som stämplade som avvikare på grund av flytt till resursskolan, trots att de själva tillskrev resursskolan negativa egenskaper. De kände emellertid i kontakten med andra skolor att de betraktades som annorlunda i och med att de gick på resursskola.

Alla bara flyttade på sig utan att vi gjorde något. Nästan som om vi var någon djävla pestsmitta liksom. (Mats)

Det var dåligt som fan. Nu kommer mupparna liksom. (Love)

Flytten från hemskola till resursskola var inte heller något bekymmer för Tim, han brydde sig inte om var eller om han gick i skolan. Han berättade att han dessutom hade en vän som påpekade för honom nödvändigheten av att byta skola för att bryta de negativa mönster som fanns.

Jag hade en kompis som sa att jag skulle flytta. Han visste hur jag var på skolan... jag höll ju på mycket som fan... Han sa att om jag skulle vara kvar så kommer det att bli ännu värre. Han sa att det är lika bra att du flyttar här ifrån.

Vi menar att Tim var så mycket avvikande i sin hemskola så avvikelsen blev inte större på grund av att han blev flyttad till resursskola.

Ricky hade varit på en annan resursskola tidigare, vilket gett honom en bild av vad det faktiskt var. Denna bild som Ricky hade av resursskola var inte den samma som hans omgivning hade.

Jag visste ju att alla som går där har det svårt på något sätt. Likadant som jag då liksom.

Han såg det istället som en plats där han skulle få den hjälp och det stöd han behövde. Vi menar att Ricky visste att han inte skulle vara avvikare i den nya sociala gruppen, eftersom alla hade liknande problem och därför såg han inte flytten som någon svårighet. Avvikelsen blev inte större på grund av att han bytte resursskola. Men även Ricky upplevde i kontakt med andra skolor att resursskolans elever betraktades som annorlunda:

Det var lite jobbigt att säga det till andra. Ja som var går du? Jag går på (den specifika resursskolan) Vad är det för skola, en resursskola? Är du ett sådant där CP – barn då eller? Så det var lite jobbigt.

Becker (2006) och Goffman (2001) menar att alla sociala grupper skapar regler som upprätthålls inom gruppen. Vi menar att de vanliga skolorna hade sina regler för hur en skola skulle vara, vilket ledde till att själva resursskolan blev en avvikelse från normen. I och med att resursskolan sågs som en avvikelse blev också eleverna som gick på denna skola betraktades som avvikare. Utifrån Beckers (2006) stämplingsteori menar vi att även om omgivningen inte vet något om eleverna, så stämplas de som avvikare enbart utifrån att de går på resursskola. Inom resursskolan och den egna sociala gruppen fanns inte denna avvikelse eller stigmatisering, då alla som ingick i gruppen var avvikare utanför gruppen, vilket ledde till att avvikelsen blev normal inom gruppen.

5.4 Resursskolans betydelse

När vi i intervjuerna diskuterade detta tema framkom tydligt att alla informanterna betraktade resursskolans personal som själva resursskolan. Deras engagemang och stöd har haft mest betydelse för alla informanterna. Alla informanter berättade att de upplevde resursskolan som en fast punkt när deras liv i övrigt var rörigt. De beskrev skolan mer som en familj och uttryckte att de upplevde att lärarna hade tid och var engagerade:

Det blev ju bara bättre och bättre ju längre man gick där ute. Man kände sig ju hemma där. Man fick vara sig själv (Nina).

Tim beskrev relationen med personalen som väldigt betydelsefull för honom och hans skolgång. Tim berättade med värme om personalens engagemang och skrattar lite åt minnet:

Om man inte kom till skolan så hämtade de en. Och det var det värsta som fanns! Vi var tvungna! Vi försökte ljuga oss ifrån att komma dit. Men det hjälpte inte. De kom och hämtade en. Men det var ju faktiskt bra. Annars hade vi inte gått i skolan alls. De är riktigt bra allihopa! De är de bästa lärare som finns!

Det faktum att personalen faktiskt hämtade honom när han skolkade menar vi visade honom på ett tydligt sätt att de brydde sig om honom. Personalens engagemang gav honom den bekräftelse han behövde, trots hans negativa beteende. Vi menar utifrån Gjerums (1999) teori om bemästrande, att personalens bekräftelse och engagemang gav honom en känsla av samhörighet, som gjorde att hans självbild stärktes ur ett bemästrande perspektiv. Genom den bekräftelse och samhörighet han fick på resursskolan menar vi att han fick en starkare känsla av delaktighet, vilket han inte haft på sin hemskola. Antonovsky (2001) talar om vikten av delaktighet och bekräftelse för att en individ ska få ett starkt KASAM, det vill säga en större känsla av sammanhang i de situationer som uppstår. Tim beskrev att det utåtagerande beteende som han hade haft på hemskola klingade successivt av på resursskolan:

Jag var en djävla buse kan jag säga. En riktig värsting helt enkelt. Jag slogs hela tiden. Men på resursskolan fick de mig att lugna ner mig liksom. Det var en psykolog där ute också. Det fanns alltid en psykolog där. Man snackade om saker man funderade på... om nåt var fel eller jobbigt eller så. Han fick mig att tänka mycket. Jag började fatta allting liksom...

Skolan blev en brytpunkt där personalen hjälpte honom att få verktyg för att kunna förändra sina negativa beteenden samt bemästra sin situation. Utan dessa verktyg hade det kunnat gå illa:

Utän resursskolan hade jag nog suttit inlåst någonstans tror jag. Ja, lätt! Jag hade inte varit fri ute på gatorna alltså! (Tim)

Även Rickys upplevelser av personalen var positiva:

Jag tycker att det var jävligt positivt. Bra lärare, de skötte verkligen sitt jobb. Märkte de att man hade det jävligt svårt så tog de direkt hand om det. De snackade även med föräldrarna och kollade grunden. Jag började få fötterna på jorden i och med att jag var där. De var ju inte som lärare, som hängde över oss som hökar – nu pluggar du! De var mer... behöver du hjälp så säg till. Man hade en lärare som kom och satt vid en nästan hela tiden, så fort man behövde hjälp, så kom de. Och förstod man ingenting så var det bara att fråga rätt ut, istället för att sitta och fundera själv

liksom... och bli frustrerad. Och blir man det så blir man ju stökig också. När man inte vet vad man ska göra. Så det tyckte jag var riktigt bra.

Han poängterade även ömsesidig respekt mellan personal och elever:

Man snodde ingenting från den skolan som man kanske gjort från någon annan skola. Men det var ju bara för att de hade ju förtroende för oss, de lät nycklar ligga på bordet och så. (Ricky)

På hemskolan fanns inte denna respekt alls, vilket ledde till bråk med personal och andra elever. Denna respekt för personalen och skolan gjorde att Ricky kände en starkare samhörighet med elever och personal på resursskolan, vilket gjorde att hans utåtagerande beteende förbättrades. Enligt Gjaerum (1999) måste barn få känsla av bekräftelse och samhörighet samt möjlighet att påverka sin situation för att uppnå en känsla av bemästrande, men även det Antonovsky (2001) kallar känsla av sammanhang. I och med att Rickys utåtagerande beteende inte försvann helt menar vi att Ricky aldrig blev en hel del av resursskolan. Resultatet av detta var att han inte fullt ut fick en känsla av sammanhang, då han till viss del saknade bekräftelsen och samhörigheten som han behövt. På grund av att han inte klarade resursskolan fullt ut, fick han praktisera hela sista året. Vi menar att det faktum att Ricky inte var på resursskolan gjorde att han blev en avvikare även enligt resursskolans normer. Enligt Becker (2006) kan man göra avvikandet till en karriär. Den avvikarkarriär som Ricky startat på hemskolan genom att slåss och att inte delta i undervisningen återupptogs. Vi menar att han inte helt bröt sin stigmatisering och stämpling genom att fortsätta sin avvikarkarriär. Trots detta upplever Ricky att resursskolan varit av stor betydelse:

Utan resursskolan hade jag nog redan gått in redan som väldigt ung och skitit i skolan, hoppat av helt enkelt och levt ett mer kriminellt liv än vad jag faktiskt gjort. Hade jag inte gått där så hade jag säkert börjat knarka eller nåt.

Ninas problem var att hon skolkade sig igenom sin tid på hemskolan, vilket gav stora kunskapsluckor och skapade ett utanförskap. På resursskolan var personalen det viktigaste för henne, det var personalen som gjorde skolan:

Man kunde lita på dem, man fick uppmärksamhet och bekräftelse. Framför allt hade de tid och tog sig tid oavsett de såg också vad man behövde eller inte behövde även om man kanske ibland inte visste det själv. Skolan var så mycket bättre på resursskolan. Lärarna gav sig inte förrän jag

fattade. Dom förklarade bara för mig om och om igen. De satte sig ned och tog sig tid för bara mig. Jag lärde mig verkligen och kunde inte fuska mig ur det heller...

Vi menar att genom att bli sedd och bekräftad, även om hon hade en dålig dag stärktes hennes KASAM och motståndskraft. Resursskolan gav henne resurser att hantera de problem och situationer som uppstod. Genom att få den bekräftelse och det stöd hon behövde så blev resursskolan en positiv upplevelse för henne. Men samtidigt kände hon ett utanförskap gentemot sina kamrater på hemskolan, vilket samtidigt gjorde resursskolan till en negativ upplevelse. Denna konflikt mellan det hon själv behövde och vad andra ansåg om henne gjorde att hennes upplevelse av resursskolan var väldigt kluven. Trots detta så anser hon att resursskolan har betytt väldigt mycket för henne:

Jag gjorde mycket dumt. Hur skulle jag då kunnat komma vidare utan resursskolan? Jag vet inte var jag hade varit idag eller om jag hade varit idag om jag inte hade varit på resursskolan (Nina).

Love och Mats flyttades inte till resursskolan på grund av utåtagerande beteende eller skolk utan på grund av stora kunskapsluckor och passivitet gentemot skolarbetet. Bristen på stöd i hemskolan gjorde att deras känsla av egenkompetens sjönk. Vi menar att de på resursskolan fick bekräftelse på att de faktiskt kunde lära sig, vilket ökade deras känsla av egenkompetens.

Jag hade ju alla IG när jag började på resursskolan. Och sedan gick jag ut med riktiga betyg som jag kunde söka vidare på! (Love)

I och med den hjälp och det stöd de fick från personalen växte det Gjaerum(1999) kallar motståndskraft.

Ja, lärarna blev som kompisar liksom. Så är det inte i en vanlig skola. Så liksom... det blir ju mer personligt på något vis.. (Mats).

På resursskolan fanns inte de överkrav som fanns på hemskolan vilket gjorde att hanterbarheten för situationer som uppstod ökade. Vi menar att allt detta tillsammans stärkte Love och Mats KASAM så mycket att de fann motivationen och lusten för att klara sin skolgång.

Självförtroendet blev verkligen bättre på resursskolan. För när man kom dit var det verkligen nere på noll eller kanske under noll om det går...(Love).

Vi bedömer att relationen mellan informanterna och personalen gjorde att förmågan till bemästrande hos informanterna ökade successivt. Ur denna relation skapades också en högre grad av det Gjaerum (1999) benämner som motståndskraft. Informanterna upplevde att personalen gav dem sitt engagemang och stöd, de bekräftade deras positiva egenskaper utan att lägga vikt vid deras tidigare beteenden. Genom att bekräfta och stötta informanterna gav man dem möjlighet att påverka situationen de befann sig i, det vill säga det som Antonovsky (2001) kallar hanterbarhet. Genom det sociala samspelet med personal och övriga elever skapades meningsfullhet i både skolan och fritiden. Denna meningsfullhet, menar vi, gjorde att informanterna kände att det var värt att försöka finna en lösning på problem som uppstod. Love tror att han utan resursskolans stöd inte hade klarat sig lika bra som han gjort:

Hade jag inte gått där ute så vet i fan vad jag hade gjort nu, jag kanske hade skakat galler...

Vi menar, utifrån de flesta av våra informanters berättelser, att resursskolan har fungerat som en brytpunkt mellan ett negativt beteende och utanförskap till en gemenskap och delaktighet i skolsituationen. Genom att känna bekräftelse och samhörighet i de relationer som skapades på resursskolan utvecklades informanternas självkänsla och förmåga att bemästra situationer som uppkom, vilket både Antonovsky (2001) och Gjaerum (1999) menar vara av vikt. Det utanförskap som informanterna upplevde på hemskolan försvann successivt i gemenskapen på resursskolan. I och med bekräftelsen och gemenskapen som fanns på resursskolan stärktes informanternas KASAM och förmåga till bemästrande.

5.5 Efter resursskolan

Alla informanter upplevde att de efter sin vistelse på resursskolan hade en större känsla av egen kompetens. Genom resursskolans arbete med att ge informanterna bekräftelse på det de faktiskt var bra på ökade deras egen tilltro till sin egen kompetens. Vi tror att detta gjorde att informanterna kunde följa den plan som de gemensamt med skolan gjort. Vi menar att planen för den närmaste framtiden gjorde att de inte tappade den känsla av sammanhang (KASAM) eller känslan av bemästrande som byggts på resursskolan. I och med resursskolans arbete fick de en större säkerhet inför att kunna bemästra sin framtid genom de verktyg de fått tillgång

till. Den som avviker från ovanstående är Ricky som upplevde avslutet från resursskolan som väldigt tufft och jobbigt:

Ja, för mig så kändes det nästan som att stänga en bok. Plötsligt var allting borta och färdigt på något vis. Jaha, nu har man slutat och ingen som bevakar mig eller ser efter mig... nu gör jag som jag vill... och då blir det struligt... skit helt enkelt. När jag kom ut därifrån så började jag umgås med fel personer och började bråka igen.

Vi menar att den upplevda bristen på uppföljning efter resursskolan gjorde att han tappade den känsla av samhörighet och bekräftelse som han fått på resursskolan. Utan resursskolans ramar och strukturer återgick han till tidigare kompisar, där han fick den samhörigheten och bekräftelsen som han behövde för att bemästra sin tillvaro. I och med umgänget med gamla vänner återupptog han den avvikarkarriär han tidigare påbörjat. Detta har lett till att han fortfarande stämplas och stigmatiseras som en avvikare i samhället på grund av sin kriminella livsstil. Men han tror själv att om han inte fått resursskolans hjälp hade han idag varit inne i ett missbruk och tyngre kriminalitet.

Tim, som hade problem med utåtagerande beteende, fick genom resursskolan en större förmåga att reflektera och hantera problem som uppstod. Vi menar att genom ett starkt KASAM och känsla av bemästrande har han kunnat välja vilka situationer han går in i. Tim bemästrar sitt liv idag genom att fokusera på sitt arbete:

Jag jobbar mycket, hela tiden. Håller på med bilen och så, gå på krogen funkar ju inte, jag blir bara arg...

Vi menar att han genom sitt arbete får den bekräftelse, samhörighet, delaktighet och meningsfullhet som han behöver. Den stämpel som avvikare han hade när han började och under tiden på resursskolan finns inte kvar eftersom han idag lever efter samhällets normer. Tim tror själv utifrån hans utåtagerande beteende att han hade suttit inlåst idag om han inte kommit till resursskolan.

Loves avvikande beteende på hemskolan berodde på dålig självkänsla och osäkerhet på sin egenkompetens. På resursskolan fick han den hjälp med skolarbetet som han behövde, vilket gjorde att hans känsla av egenkompetens ökade. Vi menar att passiviteten som han haft tidigare mot skolarbetet ersattes med motivation, att faktiskt kunna klara det fast det var svårt. I och med att han insåg och lärde sig att han kunde klara skolarbetet såg han inte sig själv som stigmatiserad längre. Tack vare att han fick de betyg som krävdes från grundskolan kunde han

utbilda sig vidare på en praktisk utbildning. Vi menar att möjligheten till ett praktiskt arbete, har gjort att Love behållit känslan av egenkompetens. Det avvikande beteendet ersattes med en känsla av att kunna bemästra sin tillvaro. Love uppgav att han utan resursskolan hjälp och stöd hade ”skakat galler” idag.

Även Mats kom till resursskolan på grund av stora kunskapsluckor och dålig känsla av egenkompetens. Överkraven han upplevde på hemskolan gjorde att han blev passiv till sitt skolarbete. Vi menar att bekräftelse och stöd i skolarbetet ökade hans känsla av egenkompetens. De verktyg han fick tillgång till på resursskola har gjort att han idag har ett socialt accepterat liv. För att behålla det stärkta KASAM ger idag hans familj och arbete den känsla av sammanhang han behöver för att bemästra sin tillvaro. Mats kunde inte ens föreställa sig hur det hade gått för honom om han inte hade varit på resursskolan.

Nina berättade att hon skolkade mesta delen av tiden på hemskolan, men att hon gick till resursskolan varje dag. Vi anser att vistelsen på resursskolan blev en brytpunkt för Nina. Resursskolan gav henne delaktighet och bekräftelse samtidigt som hon fick den hjälp och det stöd hon behövde. Nina har behållit det stärkta KASAM och motståndskraften hon fick på resursskolan och lever idag med sambo och barn. På frågan om vad som hade hänt henne utan resursskolan svarade hon att hon visste inte var eller om hon hade varit idag. Nina är dock den enda av informanterna som skiljer sig från de övriga genom att än idag tycka att det är väldigt pinsamt att ha gått på resursskola. Nina är mycket bestämd när hon uttrycker:

Jag vill inte att någon ska veta att jag gått på resursskola.

Vi anser att detta beror på en rädsla att stämplas som avvikare från omgivningens normer. Hon stigmatiserar sig själv genom samhällets bild av resursskolan och känner sig fortfarande som en avvikare, därför försöker hon dölja det faktum att hon gått på resursskola.

5.6 Sammanfattning av resultat, analys samt konklusion

I det här kapitlet sammanfattas det vi har kommit fram till genom analys av vårt resultat utifrån våra valda teorier. Kapitlet avslutas med konklusioner av dessa.

5.6.1 Upplevelser av hemskola

Vi har kommit fram till att informanternas misslyckande i den vanliga skolan beror på olika faktorer: skolans utformning, stora klasser, få pedagoger, brist på bekräftelse av det de är bra på, ständigt fokuserande på problem, små möjligheter för informanterna att kunna påverka situationen och brist på den hjälp och stöd de var i behov av. Informanternas känsla av misslyckande visade sig hos några av informanterna som ett utåtagerande beteende och hos några som passivitet. Detta ledde till ett utanförskap i skolan då de bröt mot de rådande normer som fanns i den vanliga skolan. Känslan av misslyckande och utanförskap ledde till att det negativa beteendet som informanterna hade eskalerade. Det utanförskap som informanterna kände på grund av sina beteenden stärktes av omgivningens tillskrivningar av negativa egenskaper. Informanterna har blivit handikappade av sin skolgång genom att man fokuserat på deras negativa egenskaper samt de tillskrivningar de fick. Detta ledde i slutändan till att informanterna upplevde sig som sämre än de faktiskt är. Detta blev en negativ spiral där omgivningens tillskrivningar införlivades i informanternas självbilder. Detta gav dem i sin tur en sämre motståndskraft att bemästra de situationer som uppstod i skolan.

5.6.2 Särskiljande från hemskola till resursskola

De flesta informanterna upplevde inte flytten från hemskola till resursskola som problematisk. En av informanterna, Nina, tyckte dock att flytten var väldigt jobbig då hennes inställning till resursskola var negativ. Stämplingen av resursskolan utifrån omgivningens tillskrivningar gjorde att det för henne blev en ännu större avvikelse att gå på resursskolan än att skolka från sin hemskola.

Särskiljandet från hemskolorna till resursskola gjorde att informanterna upplevde att de sågs som avvikare vid besök på andra skolor. Resursskolans betydelse för informanterna var dock större än att de blev sedda som avvikare.

5.6.3 Resursskolans betydelse

Love, Mats, Tim och Nina har på resursskolan fått det stöd och den bekräftelse som de behövde för att kunna klara sin skolgång, men även för att lära sig att klara av sociala relationer. Ricky fick en del av detta, dock inte i samma utsträckning som de övriga på grund av praktik. Personalen på resursskolan har varit väldigt stödjande och engagerade vilket gjort att de flesta informanterna har fått verktyg för att klara av olika situationer som uppstår. Känsla av sammanhang och bemästrande har alltså stärkts genom resursskolans arbete med skolarbetet, men även deras arbete för att stärka informanternas självkänsla och egenkompetens. Barn- och ungdomspsykiatriens representant har också varit viktig i sitt arbete med informanterna. Genom samtal har informanterna fått en chans att prata om sådant de upplevde som svårt och de har också haft någon att bolla tankar och ideer med, vilket har gett dem större förmåga att reflektera över sig själv och andra. Resursskolans arbete har betytt mycket för informanternas fortsatta liv genom att de fått ett stärkt KASAM och känsla av bemästrande.

5.6.4 Efter resursskolan

Planen informanterna hade efter resursskolan gav dem en struktur att hålla sig till som gjorde att deras motståndskraft behölls. Idag har de väl fungerande liv både enligt samhällets normer och enligt dem själva. Detta trots att en av informanterna idag har kontakt med kriminalvården, så har han ändå vissa verktyg med sig och upplever själv att han genom resursskolans arbete har lyckats hålla sig borta från missbruk och tyngre kriminalitet. Alla informanterna har uttryckt en övertygelse om att det hade gått illa för dem på olika sätt utan stödet och den brytpunkt resursskolan gav.

5.6.5 Konklusion

Genom vår analys av resultatet, har vi fått en djupare förståelse för informanternas upplevelser av hemskola, särskiljande och resursskola. Informanterna upplevde att hemskolan inte gjorde någonting för att de skulle klara av sin skoltid. Särskiljandet var för de flesta positivt på grund av att de insåg att de behövde en förändring. Resursskolan har haft väldigt stor betydelse för alla våra informanter, där personalen har varit viktigast för dem. Alla informanter med undantag från en har idag av samhället en accepterad livsstil.

6. Diskussion

I detta kapitel diskuteras vår förförståelse, resultat, analys och konklusionerna som dragits. Kapitlet avslutas med exempel på vidare forskning.

Vår förförståelse av resursskola var att den kan ses som en förvaringsplats för stökiga och bråkiga elever, som man inte vill ha eller kan klara av i en vanlig skola. Vår bild av resursskolan har genom denna studie förändrats till att vara en skolform där elever får möjligheter att utvecklas och klara sin skoltid. Vi kom fram till att informanterna inte bara klarade skolgången utan också att deras självkänsla stärktes. Av de fem informanterna är det bara en som avviker från samhällets normer, genom att idag ha kontakt med kriminalvården. Enligt honom själv så har resursskolan bidragit till att hans avvikelser inte är så stora som den kunde ha varit.

En av informanterna skiljer sig från de andra genom att hon fortfarande tycker att det är väldigt pinsamt att ha tillbringat en del av sin skoltid på resursskola. Detta trots att även hon upplevde tiden på resursskolan som väldigt positiv. Detta är någonting som förvånade oss, eftersom de andra inte alls har denna känsla. Vi tror att denna informant fortfarande upplever den stämpling som hon kände vid sin flytt från hemskola till resursskola. När vi skulle intervjua henne ville hon absolut inte träffa oss, vilket vi tror beror på att hon inte vill att någon ska veta att hon varit elev på en resursskola.

Som en röd tråd genom alla våra intervjuer går besvikelsen och missnöjet över hur hemskolorna har behandlat informanterna. När vi tittat på vilka riktlinjer skolorna har att arbeta efter ser vi att alla har rätt till en likvärdig skola, oavsett behov och förutsättningar hos eleven. Skolan ska alltså kunna ge samma undervisningsstandard till alla elever. Informanterna upplevde att ansvaret för deras misslyckande i skolan låg hos dem själva istället för på skolan. Genom att göra elevers svårigheter till ett elevproblem avsäger sig skolan ansvaret för elever med svårigheter. Detta är något som Lundgren (2006) och Emanuelsson (2000) också påpekar, problem i skolan betraktas som elevproblem, inte ett problem som skolan har ansvar för. Detta kan leda till det som Sandén (2000) kallar utbildningshandikapp, det vill säga barn och ungdomar blir handikappade av att inte få sina behov tillgodosedda i skolan.

Informanternas band med personalen har varit väldigt viktig för dem, de har fått det stöd och bekräftelse de behövde för att få möjlighet till att klara skolan och sociala relationer. Detta anser vi ligga till grund för informanternas stärkta KASAM och känsla av att kunna bemästra sina liv. Med andra ord konstaterar vi att det är personalen som gör skolan (oavsett skola), inte de riktlinjer som finns och krävs utan det är upp till personerna som tillämpar riktlinjerna hur bra skolan blir för eleverna.

Informanternas vistelse på resursskolan har fungerat bra. Men går det alltid lika bra eller upplever elever särskiljandet som väldigt stigmatiserande? Vi tror att ett särskiljande från den vanliga skolan kan ses som ett straff av vissa elever beroende på hur bra resursskolan fungerar. Men vi tror också att vissa elever behöver detta särskiljande för att verkligen inse att det är allvar men också för att lättare kunna bryta negativa mönster.

Utifrån det vi har kommit fram till i vår studie så tycker vi att resursskolan har varit ett bra alternativ för alla våra informanter. Vi vet dock inte om vi kommit fram till det samma om vi gjort studien när informanterna gick eller precis avslutat sin vistelse på resursskolan. Vår studie innefattar ett visst antal före detta elever på en specifik resursskola, vilket gör att det kanske blivit ett annat resultat på en annan resursskola.

6.1 Slutord

Skolsystemet är anpassat för elever som har förutsättningar att tillgodogöra sig skolarbetet samt den sociala gemenskapen. För de elever som har det svårt i skolan, är det lätt att hamna utanför och betraktas som avvikare ifrån de rådande normerna. Enligt den rådande normen ska alla gå i skolan och tillgodogöra sig undervisningen. När man inte klarar detta bryter man både enligt sig själv och omgivningen mot normen, vilket kan leda till att man känner sig utanför och klandrar sig själv för sitt misslyckande. För att en förändring av rådande system ska kunna ske måste skolan ta tag i elever med svårigheter i de lägre årskurserna, ge dem det stöd och den hjälp de behöver för att undvika ett utanförskap och känsla av mindervärde. Problemet är alltså inte eleven med svårigheter utan skolans oförmåga att tillgodose dennes behov. Detta kan skapa en motvilja till att delta i skolverksamheten för elever med svårigheter, eftersom de hela tiden upplever att de får bekräftelse på att de är mindre dugliga än andra elever. Vi tror att man med tidigare insatser för elever med svårigheter kan undvika ett särskiljande till en annan skolform och därmed undvika utanförskap och känsla av sämre duglighet. Trots att det visade sig att resursskolan var väldigt bra för våra informanter kanske

det hade blivit ännu bättre om hemskolan i ett tidigare skede gett dem de stöd de behövde för att klara sin skoltid.

6.2 Exempel på mer forskning

Vi har under vår undersöknings gång upptäckt flera olika exempel på mer forskning som hade varit intressant att utforska vidare. Vår konklusion av vår studie är att de flesta av våra informanter idag har ett stärkt KASAM och upplever att de bemästrar sin situation utan något upplevt utanförskap. Utifrån detta så skulle det vara intressant att göra en uppföljande studie om hur det ser ut i en senare del i deras liv. Det hade även varit intressant att utveckla vår egen studie till att omfatta både föräldrar och resursskolans personal. En annan intressant fråga är om resultatet hade blivit likartat om vi intervjuat fem personer från olika resursskolor i Sverige. Kanske det finns skillnader och likheter med ett större geografiskt område och olika konstellationer av personal? Vidare har vi diskuterat hur den vanliga skolan skulle kunna ta till vara på elever med svårigheter. Måste det till ett särskiljande för att de ska få den hjälp de behöver? Eller kan man på något sätt göra så att dessa elever kan gå kvar? Vidare har vi funderat över vilka insatser görs på hemskolan egentligen för elever med svårigheter?

Litteraturlista

Antonovsky, A (2005) *Hälsans mysterium*. Stockholm: Natur och kultur

Becker, H (2006) *Utanför – avvikandets sociologi*. Lund: Arkiv

Denscombe, M. (2000). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur

Elowson, F (1995) *Specialundervisning under fyra decennier Didaktiska studier 49*. Stockholm: HLS Förlag

Gjaerum, B, Grøholt, B, Sommerschild, H (1999) *Att bemästra*. Stockholm: Svenska föreningen för psykisk hälsa

Goffman, E (2001) *Stigma: den avvikandes roll och identitet*. Stockholm: Nordstedts Akademiska Förlag

Gunnarsson, B (1999) *Lärandets ekologi*. Lund: Studentlitteratur

Holme, I & Solvang, B (1991) *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur

Husserl, E (1970) *The crises of the European sciences and transcendental phenomenology*. Översättning: David Carr. Evanston: Northwestern University Press

Kvale, S (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur

Lundgren, M (2006) *Från barn till elev i riskzon. En analys av skolan som kategoriseringsarena*. Göteborg: Intellecta Docusys.

Lönnqvist, L. Rapport 1985: 127. *Skoldaghem – för vem? Pedagogiskt utvecklingsarbete*. Linköping: Lärarutbildningens FoU.

Merriam, S (1994) *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur

Patel, R & Davidson, B (2003) *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur

Robson, C (2002) *Real world research: a resource for social scientists and practitioners – researchers*. Oxford: Blackwell

Sandén, I (2000) *Skoldaghem: ett alternativ för elever i behov av särskilt stöd*. Malmö: Institutionen för pedagogik, Lärarhögskolan

Trost, J (2005) *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur

Hänvisningar till Internet

<http://www.bo.se> Barnombudsmannen. Nerladdad 27 december 2007

<http://www.bris.se> Barnens rätt i samhället. Nerladdad 27 december 2007

<http://www.regeringen.se/sb/d/3708> Regeringen. Nerladdad 29 oktober 2007

Emanuelsson, I (2000) *Hotet mot en skola för alla*. Pedagogiska magasinet nr 4. Nerladdad 27 december 2007 från <http://www.lararforbundet.se/web/papers.nsf/Documents/002E1E>

Hellstadius, M (2006) *Varför blev det som det blev? En intervjubaserad studie om elevers upplevelse av vad som påverkat dem i placeringen på skoldaghem*. Lärarhögskolan Stockholm. Nerladdad 14 september 2007 från http://www.lararhogskolan.nu/upload/IOL/publikationer/D-uppsatser/Hellstadius_nr_62.pdf

Weitz, Y (2007) *Skolan – en möjlighet för de utsatta barnen*. Sambabladet nr 13. Nerladdad 27 december 2007 från <http://www.samba.nu/pdf/Sambabladjuni2007.pdf>

Bilaga 1

Intervjuguide

- Presentation av oss som intervjuare
- Syftet med intervjun
- Frivillighet att ställa upp på intervjun, fri att när som helst avbryta
- Sekretessen, fingering av namn i själva uppsatsen, bandinspelningen är för vår del och kommer att raderas.
- Frågor? Ställ dem när som helst under intervjun

Teman inför intervjuer

- **Upplevelser av hemskola**
Berätta om din upplevelse av hemskolan. Meningsfull skolgång?
- **Flytt från hemskola till resursskola**
Berätta hur det upplevdes att bli förflyttad. Förvaring? Meningsfullt? Nödvändighet? Efter flytten? Gamla klasskamrater? Nya klasskamrater? Hur upplever du att de gamla klasskamraters reaktioner var?
- **Resursskolans betydelse**
Berätta hur det var i skolan i avseende: trivsel, glad, ledsen, gemenskap, upplevt att vistelsen har gett ett utanförskap eller tvärt om att de har fått en tillhörighet, kamratskap, känt sig annorlunda, omtyckt, personalens betydelse, meningsfull skolgång? På vilket sätt har resursskolan bidragit till förändring? Gav resursskolan någon positiv eller negativ inverkan på elevens fortsatta liv? Gjorde resursskolan någon skillnad? Om de inte hade kommit till resursskolan - vad hade hänt då?
- **Efter resursskolan**
Berätta vad den fortsatta planen var. Blev det så? Eller hur blev det istället? Nystart?